

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2401

Vragen van de leden **Koekkoek** (Volt) en **Sylvana Simons** (Bij1) aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over *geweldincidenten op HTL Hoogeveen* (ingezonden 16 februari 2023).

Antwoord van Staatssecretaris **Van der Burg** (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 24 april 2023). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2022–2023, nr. 1865.

Vraag 1

Klopt het dat de handhaving- en toezichtlocatie (HTL) Hoogeveen alleen bedoeld is voor zwaar overlastgevende asielzoekers?

Antwoord 1

Ja, dat klopt.

Als een asielzoeker overlast veroorzaakt, kan het COA verschillende maatregelen treffen, zoals neergelegd in het maatregelenbeleid. Hieronder valt onder andere het reglement onthouding verstrekkingen (rov). Het COA gebruikt deze maatregelen om bewoners zich bewust te maken van de negatieve impact van het incident, dan wel het getoonde gedrag. Een andere, zwaardere maatregel is plaatsing op de Handhaving en Toezichtlocatie te Hoogeveen (htl), met een capaciteit van 50 bedden. Dit vindt plaats na het opleggen van een zogenaamd artikel 56 Vreemdelingenwet 2000 maatregel door de IND, DT&V of AVIM. Dit is een uitzonderlijke vrijheidsbeperkende maatregel voor asielzoekers die op een opvanglocatie ernstige overlast veroorzaken, waarvan de impact op de bewoners en medewerkers dusdanig groot en heftig is, dat plaatsing in een separate opvang noodzakelijk is. In zeer uitzonderlijke situaties kan de impact van een incident als dusdanig ernstig worden aangemerkt dat, indien inbewaringstelling niet in de rede ligt of mogelijk is, direct voor de htl-maatregel wordt gekozen. De htl is primair gericht op streng toezicht op én begrenzing van negatief gedrag van asielzoekers. Hiermee wordt beoogd: (a) stringent op te treden tegen onaanvaardbaar gedrag van overlastgevende asielzoekers, (b) de veiligheid op reguliere opvanglocaties te vergroten, (c) de overlast rond de reguliere opvanglocaties te beperken, (d) de veiligheid op de htl te vergroten en (e) overlast en criminaliteit in de omgeving van de htl te voorkomen. Gedragsbeïnvloeding gericht op gedragsverandering is niet het hoofddoel van de plaatsing in de htl. Hier is in de begeleiding door het COA echter wel aandacht voor. Het COA maakt gebruik van diverse methoden die ook door de reclassering en DJI worden gebruikt. Er is aandacht voor bewustwording

van zowel de eigen problematiek als de gevolgen daarvan en het aanbieden en aanleren van handelingsperspectieven of gedragsalternatieven. Eveneens is aandacht voor de mogelijke oorzaken van het overlastgevend gedrag. Hiervoor is intensief contact met verslavingszorg- en GGZ-instellingen.

Vraag 2

Welke misdragingen of overlast hebben zij zoal veroorzaakt? Met andere woorden, wanneer komt iemand in aanmerking voor een overdracht aan HTL Hoogeveen? Welke criteria worden daarvoor gehanteerd?

Antwoord 2

Zoals hierboven aangegeven is de htl bedoeld voor asielzoekers die zeer ernstige overlast binnen en buiten de opvanglocatie veroorzaken met grote impact op bewoners en/of medewerkers. De htl-maatregel kan in twee gevallen worden opgelegd: na één incident met een zeer grote impact of indien sprake is van eerdere incidenten met een grote of zeer grote impact. Hierbij gaat het onder meer om agressie en fysiek geweld tegen COA-personeel (of derden werkzaam op een COA-locatie) of tegen medebewoners. Daarnaast kan bijvoorbeeld sprake zijn van verbale doodsbedreigingen of forse vernielingen aan COA-eigendommen.

Vraag 3

Wie controleert en/of besluit of de misdragingen voldoende zijn om overdracht naar HTL Hoogeveen te rechtvaardigen? Waarom komt hier geen rechter aan te pas?

Antwoord 3

Plaatsing op de htl is een bestuursrechtelijke maatregel en kan plaatsvinden op initiatief van de COA-locatiemanager na afstemming en weging van het dossier. Het vereist een grondige dossieropbouw op basis waarvan een zorgvuldige afweging wordt gemaakt door daartoe bevoegde medewerkers en ketenpartners. Hiervoor zijn diverse waarborgen ingebouwd. Bij het maken van deze afweging wordt gekeken naar de impact van het incident. Ook wordt bekeken of andere vormen van opvang beter passend zouden zijn, zoals intensief begeleidende opvang of opname in een psychiatrische instelling. Ook gaat strafrecht uiteraard voor. Zoals benoemd wordt de afweging in gezamenlijkheid gemaakt. Het voornemen tot plaatsing wordt eerst voorgelegd aan de IND of DT&V (afhankelijk van de procedure), waarna op basis van het individuele geval wordt beoordeeld of voldoende grond aanwezig is voor het opleggen van een bestuursrechtelijke maatregel ex artikel 56 Vw. Hiertegen staan rechtsmiddelen open. Dat houdt in dat de vreemdeling beroep kan instellen tegen deze beslissing, en de rechter toetst of de oplegging van deze maatregel proportioneel is. Hier komt dus wel een rechter aan te pas.

Verder beoordeelt het GezondheidsZorg Asielzoekers (GZA) of sprake is van contra-indicaties voor plaatsing vanuit medisch oogpunt, zowel lichamelijk als geestelijk. Acute psychiatrie of anders zijnde zeer complexe zorg zijn een contra-indicatie voor plaatsing in de htl. Tot slot wordt beoordeeld of op basis van de stand van de procedure/vertrektraject om redenen van opportuniteit aanleiding is om van de plaatsing af te zien.

Deze werkwijze is reeds diverse keren door de rechter beoordeeld en daaruit is gebleken dat de rechtszekerheid voldoende is geborgd.

Vraag 4

Welke grondslag is er om asielzoekers – zonder tussenkomst van een rechter – in de HTL te plaatsen en hun vrijheid te beperken? Welke grondslag is er om alleenstaande vluchtelingenkinderen – zonder tussenkomst van een rechter – in de HTL te plaatsen?

Antwoord 4

Zoals hierboven aangegeven, staat voor elke vreemdeling aan wie een maatregel ex artikel 56 Vw wordt opgelegd, rechtsmiddelen open. Men kan dus te allen tijde een rechter vragen om te beoordelen of oplegging van deze maatregel gerechtvaardigd is, indien de vreemdeling hiertoe rechtsmiddelen aanwendt.

In beginsel worden amv niet op grond van een artikel 56 Vw maatregel in de htl geplaatst. In een geval van een amv van 16 jaar of ouder kan dat wel. COA en Nidos hebben afgesproken dat de voogd toestemming gevraagd wordt alvorens plaatsing in de htl mogelijk is. Nidos wordt derhalve eerst verzocht of zij instemmen met een plaatsing op de htl. Zonder toestemming van Nidos kan een amv niet worden geplaatst op de htl.

Vraag 5

Klopt het dat er inderdaad (geoorloofd of ongeoorloofd) geweld is gepleegd door personeelsleden?

Antwoord 5

Het klopt dat dwang is toegepast door medewerkers van COA en DJI op de htl en dat er soms met harde hand is opgetreden. Hierbij wordt opgemerkt dat ten aanzien van het beoordelen of er onrechtmatig en/of disproportioneel dwang is toegepast bij een incident, van belang is dat hierbij alle omstandigheden in acht worden genomen. De woonbegeleiders (van COA en DJI) van de htl kunnen een vreemdeling met lichte aanraking een kamer uit begeleiden. Dit gebeurt enkel in uitzonderlijke gevallen, zoals wanneer een situatie dreigt te escaleren. Een woonbegeleider mag ook zichzelf fysiek verdedigen wanneer een asielzoeker dermate agressief gedrag vertoont jegens hem. Hierbij wordt benadrukt dat dit proportioneel dient te zijn. De boas van DV&O kunnen op een gepaste wijze dwangbevoegdheden aanwenden indien zij bij de uitoefening van hun toezichtstaken worden geconfronteerd met een (concrete dreiging van een) strafbaar feit. De doelgroep in kwestie bestaat uit asielzoekers waarbij lichtere maatregelen niet voldoende zijn gebleken en begrenzing van het negatieve gedrag benodigd is om de veiligheid van eenieder te kunnen garanderen. Toepassing van disproportionele dwang is nooit gerechtvaardigd. Indien dwang wordt toegepast, heeft dit tot doel de situatie te de-escaleren en de veiligheid te waarborgen. Met betrekking tot het toepassen van dwang door boas van DV&O is van belang om op te merken dat alle inzet hiervan wordt gecontroleerd en ter beoordeling aan de direct toezichhouders wordt voorgelegd. Er is bijvoorbeeld een incident bekend waarbij een DV&O medewerker onrechtmatig gebruik heeft gemaakt van een vrijheidsbeperkend middel, namelijk handboeien. Hiervan is direct melding gemaakt en zijn de betreffende medewerker en leidinggevende aangesproken op het onrechtmatig gebruik. Indien noodzakelijk kan dit ook arbeidsrechtelijke gevolgen hebben.

Vraag 6

Hoe worden asielzoekers beschermd tegen geweld van de medewerkers van de HTL? Is er bijvoorbeeld een werkinstructie beschikbaar voor HTL Hoogevenen, waarin uiteengezet wordt wanneer geweld wel geoorloofd is en waar dit dan gemeld zou moeten worden? Zo ja, kan de u deze met de Kamer delen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6

Het COA heeft een beleidsplan Agressie en Geweld dat voor alle medewerkers geldt. Het beleidsplan geldt voorts voor derden die werkzaam zijn op COA-locaties. Naar aanleiding van de bevindingen en aanbevelingen die zijn gedaan door de Inspectie van Justitie en Veiligheid op 13 oktober 2022 is het document geactualiseerd. Dit is in gezamenlijkheid met betrokken ketenpartners gedaan. De bevindingen van de Inspectie in haar brief van 5 april jl. worden momenteel verwerkt in het handelingskader. Hierin zal duidelijk uiteengezet worden wat wordt verstaan onder «dwang». Het COA zal het geactualiseerde beleid vervolgens op zo kort mogelijke termijn aan haar personeel ter beschikking stellen.

Daarnaast is van belang dat het COA een klachtencommissie aan het inrichten is, alwaar de vreemdelingen melding kunnen maken indien sprake is van ongeoorloofde dwang. Het COA heeft voortvarend een aantal opties in kaart gebracht, waarover deze maand een besluit zal worden genomen. Hiermee wordt opvolging gegeven aan de aanbeveling die is gedaan door de Inspectie in dit verband.

Vraag 7

Kunt u bevestigen dat er verschillende geweldsincidenten zijn geweest, dan wel geoorloofd, dan wel ongeoorloofd, die vervolgens niet gemeld zijn, dan wel aan het Nidos, dan wel aan de inspectie?

Antwoord 7

Zoals ik reeds bij de beantwoording van de mondelinge vraag hierover heb aangegeven, klopt het dat er incidenten waarbij een amv betrokken was, abusievelijk niet zijn gemeld bij Nidos en/of de Inspectie. Indien zich een situatie voordoet waar een amv bij betrokken is en waarin fysiek moet worden ingegrepen om te de-escaleren, dan moet dit door het COA worden gemeld bij Nidos. Nidos zal vervolgens zorgdragen voor het melden van de betreffende incidenten bij de Inspectie. In 2022 zijn de afspraken herbevestigd waardoor sindsdien alle incidenten met amv worden gemeld aan Nidos.

Vraag 8

Wat zijn de onderliggende redenen dat deze incidenten niet gemeld zijn?

Antwoord 8

Het was COA op dat moment niet duidelijk dat de betreffende incidenten onder het meldingsprotocol met Nidos en IGJ vielen. De afspraken zijn herbevestigd en eventuele incidenten worden gemeld.

Vraag 9

Geven aanwezige artsen altijd meldingen door van gewonde asielzoekers, en zo ja, aan welke toezichthouder melden de artsen dan die klachten?

Antwoord 9

In verband met de privacywetgeving heeft het COA hier geen zicht op. De arts in kwestie bepaalt of het noodzakelijk is om een melding te maken.

Vraag 10

Is het inderdaad zo dat Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) en Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) -medewerkers spugzakken en handboeien mogen gebruiken in specifieke gevallen? Hoe verhoudt zich dit tot het hebben van een specifieke opleiding voor het toepassen van deze methoden in bijvoorbeeld detentiecentra?

Antwoord 10

Voor woonbegeleiders COA en DJI-medewerkers geldt dat zij geen bevoegdheden hebben om dwangmiddelen zoals handboeien of spugmaskers in te zetten. De boa's van DV&O zijn speciaal getraind en in het bezit van specifieke bevoegdheden om dwangmiddelen zoals handboeien en spugmaskers indien noodzakelijk in te zetten. Daar hebben zij de benodigde opleidingen en trainingen voor gevolgd. Dit zijn dezelfde opleidingen en trainingen die door andere boa's zijn gevolgd. Voor de boa's van DV&O geldt dat zij op grond van artikel 4.1, eerste lid, aanhef en onder d, Vreemdelingenvoorschrift 2000 (hierna VV) zijn belast met het vreemdelingtoezicht, waaronder de handhaving van de maatregelen van toezicht, zoals bedoeld in artikelen 54, 55 en 56 Vreemdelingenwet 2000 (hierna Vw). Bij de uitoefening van deze taak kunnen de boa's gebruik maken van specifieke bevoegdheden.¹ Wanneer een bewoner van de htl overlastgevend gedrag vertoont, kunnen de boa's overgaan tot staande- en ophouding. De DV&O boa's kunnen in de uitoefening van hun toezichtstaak krachtens de Vreemdelingenwet dwangbevoegdheden² toepassen indien de vreemdeling onvoldoende medewerking verleent en dwang noodzakelijk is. De handhaving van de huisregels en interne orde op de htl – en reguliere opvanglocaties –

¹ Zie artikelen 5:15 tot en met 5:17 van de Algemene wet bestuursrecht en artikelen 50, 50a en 106a, derde lid, Vw.

² Het gaat hierbij om de bevoegdheid dwang en vrijheidsbeperkende middelen toe te passen, de bevoegdheid onderzoek aan de kleding te doen bij onmiddellijk gevaar voor leven of veiligheid van betrokkene, de ambtenaar zelf of derden en de bevoegdheid onderzoek aan de kleding te doen bij een te vervoeren of in te sluiten persoon, zoals neergelegd in artikel 7, eerste, derde en vierde lid, Politiewet 2012.

betreft géén handhaving van de openbare orde. Dit valt dan ook niet onder uitvoering van de politietaak. De DV&O boa's kunnen hun politieële bevoegdheden dan ook niet toepassen voor zover zij op de htl de woonbegeleiders van COA en DJI ondersteunen in de handhaving van de huisregels en interne orde.

De DV&O boa's zijn echter in de htl niet alleen aanwezig ter ondersteuning van de woonbegeleiders van COA en DJI. Zij zijn daar ook aanwezig als ambtenaren belast met vreemdelingentoezicht. Bij de uitoefening van deze taak mogen zij dwangmiddelen inzetten. Zij mogen dit ook wanneer zij bij de uitoefening van dit toezicht op de htl worden geconfronteerd met (een concrete dreiging van) strafbare feiten zoals vernieling, belediging, bedreiging, diefstal, mishandeling of het niet opvolgen van een door de boa gegeven bevel. In dit soort situaties hebben de DV&O boa's op grond van hun boa-status een geweldsbevoegdheid vergelijkbaar met die van politieambtenaren. Het voorkomen van dergelijke strafbare feiten valt eveneens onder de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde.

Vraag 11

Kunnen asielzoekers aangifte doen van bijvoorbeeld mishandeling? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 11

Asielzoekers kunnen, net als ieder ander, aangifte doen van een strafbaar feit. Dit kunnen zij bij de politie doen.

Vraag 12

Hebben advocaten toegang tot de HTL? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 12

Voor het contact met hun cliënten kunnen advocaten gebruikmaken van de spreekkamers van VWN op het reguliere AZC dat is gevestigd naast de htl. Hier is voor gekozen om de veiligheid van de advocaten te kunnen borgen. Ook houdt VWN een spreekuur op de htl.

Vraag 13

Klopt het dat er bovendien geen duidelijk meldpunt en/of duidelijke klachtenprocedure is waar asielzoekers uit HTL Hoogeveen zich kunnen melden, indien zij met geweld in aanraking zijn gekomen? Wat is hiervoor dan wel de procedure?

Antwoord 13

Voor bewoners van de htl is de reguliere klachtenprocedure van het COA van toepassing, zoals dat ook voor bewoners van reguliere opvanglocaties geldt. Naar aanleiding van het rapport van de Inspectie JenV van 13 oktober 2022 is het COA aan het onderzoeken of naast de bestaande klachtenregeling een op de htl toegespitste, meer onafhankelijke vorm van een klacht indienen en behandelen kan worden ingericht. Door het COA is voortvarend een aantal opties in kaart gebracht, waarover deze maand een besluit wordt genomen.

Vraag 14

Hoe wordt opvolging gegeven aan geweldsincidenten in HTL Hoogeveen, zowel bij geoorloofde als ongeoorloofde incidenten?

Antwoord 14

Wanneer zich een incident voordoet, wordt dit geregistreerd door het personeel in het IBIS-systeem van het COA. Dit gebeurt ongeacht of hierbij sprake is van inzet van bevoegdheden of middelen. Indien het personeel fysiek heeft moeten ingrijpen bij een incident, wordt dit vastgelegd in de registratie en meegenomen in de evaluatie van het incident. De locatiemanager van het COA controleert de registratie aan de hand van eventuele camerabeelden en worden eventuele verdiepende vragen gesteld aan het personeel. Voorts is er nazorg voor eventuele slachtoffers (bewoners of personeel) en voor het personeel dat betrokken is geweest bij het incident. Ook draagt hij zorg voor een terugkoppeling van zijn bevindingen aan het personeel. Mocht sprake zijn van disproportioneel handelen, dan wordt daar

direct op gehandeld door het COA en (al dan niet extern) onderzoek naar gedaan. Als een minderjarige vreemdeling betrokken is bij het incident, dan wordt dit door het COA bij het Nidos gemeld. Het Nidos draagt zorg voor melding van het incident bij de Inspectie. Indien bevoegdheid door de boas van DV&O is ingezet, dan wordt dit gemeld bij de direct toezichthouder.

Vraag 15

Worden geweldincidenten in HTL Hoogeveen ook onderling besproken, waarbij er verslaglegging plaatsvindt van de debriefing? Zo ja, wordt deze verslaglegging overlegd aan het Nidos, zodat zij daarmee de Inspectie kunnen inschakelen?

Antwoord 15

Incidenten waar een minderjarige vreemdeling bij betrokken is geweest, worden gemeld bij Nidos. Daarnaast heeft de voogd van Nidos ook regelmatig contact met de minderjarige vreemdeling. De melding wordt gedaan op basis van de evaluatie en registratie van het incident. Het Nidos draagt zorg voor melding van het incident bij de Inspectie. Als de Inspectie oordeelt dat nadere bespreking noodzakelijk is, dan volgt er een evaluatie van het incident met onder meer de voogd/jeugdbeschermer, gedragswetenschapper van de htl, betrokken personeel van de htl, de mentor van de jeugdige en het management van de htl.

Vraag 16

Wat is de reden dat alleen het Nidos en niet meteen de Inspectie van Justitie en Veiligheid op de hoogte wordt gesteld van geweldsincidenten bij minderjarigen?

Antwoord 16

Het COA maakt van alle incidenten waar een amv betrokken bij is geweest melding bij Nidos. Het Nidos meldt op basis van haar wettelijke taak vervolgens het incident bij de toezichthoudende instantie, de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd.

Vraag 17

Hoe worden kinderen en minderjarigen beschermd tegen geweld van de medewerkers van de HTL?

Antwoord 17

Zie ook mijn antwoord op vraag 1, waarin ik aangeef dat de htl primair gericht is op streng toezicht op én begrenzing van negatief gedrag van asielzoekers. Hiermee wordt beoogd: (a) stringent op te treden tegen onaanvaardbaar gedrag van overlastgevende asielzoekers, (b) de veiligheid op reguliere opvanglocaties te vergroten, (c) de overlast rond de reguliere opvanglocaties te beperken, (d) de veiligheid op de htl te vergroten en (e) overlast en criminaliteit in de omgeving van de htl te voorkomen. Gedragsbeïnvloeding gericht op gedragsverandering is niet het hoofddoel van de plaatsing in de htl. Hier is in de begeleiding door het COA echter wel aandacht voor.

De woonbegeleiders van de htl zijn in beginsel niet bevoegd om dwang toe te passen. Zij kunnen indien dat noodzakelijk is – net zoals personeel in een zorginstelling – iemand met een lichte aanraking de ruimte uit te begeleiden in het kader van de-escalatie. De woonbegeleiders zijn niet bevoegd om hier kracht van meer dan geringe betekenis bij te gebruiken. De DV&O boas die worden ingezet op de htl zijn wel bevoegd om deze middelen toe te passen bij de uitoefening van hun toezichtstaak. Dwang wordt enkel gebruikt in uitzonderlijke situaties. Zoals wanneer een asielzoeker dermate agressief gedrag vertoont jegens een medewerker of andere bewoners dat geen andere uitweg mogelijk is. Het kan voorkomen dat corrigerend gehandeld wordt door een boa om te voorkomen dat een situatie escaleert. Bovendien is er cameratoezicht en worden alle incidenten waar een minderjarige vreemdeling bij betrokken is, via Nidos gemeld bij de Inspectie. De Inspectie beoordeelt vervolgens of nader onderzoek nodig is voor een specifiek incident.

Vraag 18
Hoe ziet u de rol van de Inspectie?

Antwoord 18

De Inspectie vervult een belangrijke toezichthoudende rol. Zij zijn onafhankelijk en objectief en vervullen een essentiële rol bij het maken en uitvoeren van beleid. Naast het verrichten van thematische onderzoeken, hebben zij ook een reguliere toezichtstaak. De Inspectie levert veelal bruikbare inzichten en aanbevelingen op. De aanbevelingen die worden gedaan door de Inspectie waardeer ik en neem ik over waar mogelijk. Daarnaast wordt nauw gemonitord hoe het staat met de opvolging die wordt gegeven aan deze aanbevelingen.

Vraag 19
Bent u bereid om opnieuw naar de aanbevelingen van de Inspectie te kijken, en daadwerkelijk de adviezen op te volgen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 19

In de beleidsreactie op de brief van de Inspectie van 5 april jl. is aangegeven wat de stand van zaken is ten aanzien van de aanbevelingen uit het rapport van de Inspectie van 13 oktober 2022. Het beleidsstuk Agressie en Geweld van het COA wordt geactualiseerd. Dit zal vervolgens op een zo kort mogelijke termijn aan het personeel van het COA ter beschikking worden gesteld.

Het COA ontwikkelt voorts een leerlijn specifiek voor htl-medewerkers waarbij verschillende aanvullende trainingen zoals psychopathologie verplicht worden gesteld. In de tussentijd is en blijft het reguliere aanbod aan trainingen beschikbaar, zoals omgaan met emotie en agressie, middelengebruik en fysieke weerbaarheid ten behoeve van de-escalatie van situaties. De professionele ontwikkeling van medewerkers en de benodigde aanvullende training is onderdeel van de gesprekscyclus tussen leidinggevende en medewerker. Ook neemt het personeel deel aan vakdagen van het GZA. Ten aanzien van het inrichten van een onafhankelijke klachtencommissie is door het COA voortvarend een aantal opties in kaart gebracht, waarover deze maand een besluit wordt genomen. Het uitschrijven van het dagprogramma in een basisdocument is in een afrondende fase. Hierin wordt ook ingegaan op wat goed gedrag is en waar een vreemdeling aan moet voldoen om uit de htl te kunnen doorstromen naar een regulier azc. Dit ook met het oog op recente jurisprudentie.

Inmiddels wordt met de aangepaste bezoekenregeling en huisregels gewerkt. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd heeft eveneens een bezoek aan de htl gebracht. In haar rapport heeft zij aangegeven dat de kwaliteit van en toegankelijkheid naar zorg over het algemeen goed is. De aanbevelingen ter verbetering zijn overgenomen en uitgevoerd.

Vraag 20
Kunt u bevestigen dat het HTL praktisch fungeert als een detentiecentrum, omdat asielzoekers die het terrein wensen te verlaten hun status als asielzoeker moeten opgeven en daarom niet langer in aanmerking kunnen komen voor asiel?

Antwoord 20

Nee. Wanneer een asielzoeker besluit om de htl te verlaten, heeft dit geen gevolgen voor zijn asielprocedure. Ook komt het recht op opvang niet te vervallen, zoals ook is bepaald in de Opvangrichtlijn. Wanneer een vreemdeling met onbekende bestemming vertrekt, dan wordt eerst onderzocht of hij werkelijk uit beeld is. Aan de vreemdeling is een vrijheidsbeperkende maatregel opgelegd op grond van artikel 56 Vw. Het kan voorkomen dat de vreemdeling het gebied moet verlaten om bijvoorbeeld een bezoek te brengen aan het ziekenhuis of zijn advocaat. Indien dit het geval is, dan wordt er toestemming gegeven om tijdelijk het gebied te verlaten. Mocht de vreemdeling niet meer terugkeren of besluiten om niet langer te willen verblijven in de htl en daarmee afzien van zijn recht op opvang, kan het nog voorkomen dat hij elders verblijft. Pas wanneer duidelijk is dat hij zich niet houdt aan de meldplicht van de AVIM, zal dit door de AVIM worden gemeld bij de IND. De IND kan vervolgens besluiten om de aanvraag buiten

behandeling te stellen. Dit is op basis van wet- en regelgeving die voor alle asielaanvragen van asielzoekers geldt. Door met onbekende bestemming te vertrekken voldoet de vreemdeling niet aan zijn beschikbaarheidsplicht.

Vraag 21

Hoe verhoudt de mogelijkheid die wordt geboden om de HTL te verlaten in ruil voor het opgeven van opvang zich tot de verplichtingen die voortvloeien uit de Opvangrichtlijn van de Europese Unie en de uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie?

Antwoord 21

Het Europese Hof van Justitie heeft onder andere in het Haqbin-arrest bepaald dat overlastgevende asielzoekers niet uit de opvang mogen worden gezet, ook niet voor korte duur. Het Hof heeft geoordeeld dat de eerbiediging van de menselijke waardigheid vereist dat een asielzoeker niet in een toestand van zeer verregaande materiële behoefte terecht komt, waardoor hij niet in staat zou zijn om te voorzien in zijn meest elementaire behoeften zoals wonen, eten, zich kleden en wassen. Verder heeft het Hof overwogen dat deze waardige levensstandaard door de lidstaat zelf dient te worden gewaarborgd op georganiseerde wijze en onder de eigen verantwoordelijkheid. Het overhandigen van bijvoorbeeld een lijst met daklozencentra waar de asielzoeker zich kan melden, is onvoldoende. Daarmee is immers niet gewaarborgd dat de asielzoeker daar daadwerkelijk opgevangen zal worden en evenmin is dit onder eigen verantwoordelijkheid en op georganiseerde wijze. Gelet op deze uitspraak is een sanctie waarbij – al is het maar tijdelijk – de materiële opvangvoorzieningen met betrekking tot huisvesting, voedsel of kleding geheel worden ingetrokken, volgens het Hof in strijd met artikel 20, lid 5 van de Opvangrichtlijn.

Gelet op de Opvangrichtlijn is het COA wel toegestaan om bij ongeoorloofd gedrag maatregelen te treffen die kunnen inhouden dat een vreemdeling in een andere opvanglocatie wordt ondergebracht, in casu de htl. De vreemdeling heeft de vrijheid om hier geen gehoor aan te geven. Hij wordt niet gedwongen tot plaatsing in de htl. Dat de htl de enige plek is waar hij zijn recht op opvang kan effectueren, maakt dat niet anders. Deze consequentie is gerechtvaardigd bij incidenten waarvoor plaatsing op de htl aangewezen is. De vreemdeling heeft zichzelf in die positie gebracht. Daarbij kan hij later bij bezwaren de htl altijd alsnog verlaten. De Opvangrichtlijn verplicht de lidstaten er niet toe opvang te continueren nadat de asielzoeker besluit om de htl vrijwillig, zonder daartoe gedwongen te worden, te verlaten. Daarmee doet de asielzoeker vrijwillig afstand van zijn recht op opvang.

Vraag 22

Hoe kan van asielzoekers, die vaak lang moeten wachten op hun procedure en die niets of niemand hebben in Nederland, verwacht worden dat zij vrijwillig hun opvang opzeggen?

Antwoord 22

De htl-maatregel heeft het doel om op te treden tegen onaanvaardbaar gedrag. Daarnaast beoogt de maatregel de veiligheid en het welzijn van bewoners en personeel van de reguliere opvanglocaties te bevorderen. De vreemdeling wordt niet gedwongen tot plaatsing op de htl. Daarbij is de duur van de htl-maatregel afhankelijk van de mate waarin de vreemdeling laat zien dat hij zich naar behoren kan gedragen. Zoals hiervoor is opgemerkt, heeft de vreemdeling zichzelf in deze positie gebracht. De beslissing om de htl vroegtijdig te verlaten is te allen tijde vrijwillig, en gebaseerd op eigen afwegingen. De vreemdeling wordt hiertoe niet gedwongen.

Vraag 23

Is deze maatregel proportioneel, in verhouding tot de veroorzaakte overlast, beschreven in vraag 2?

Antwoord 23

Indien asielzoekers zeer ernstige overlast veroorzaken met grote impact op bewoners en/of medewerkers, wordt beoordeeld of tot plaatsing op de htl kan worden overgegaan. Het plaatsingsbesluit van het COA is gebaseerd op een beoordeling van de individuele merites van de zaak. Die bevat tevens een

proportionaliteitstoets. In het besluit wordt toegelicht dat en waarom de htl-maatregel proportioneel is en conform het maatregelenbeleid van het COA is opgelegd.

De werkwijze is reeds diverse keren door de rechtspraak beoordeeld en daaruit is tot op heden gebleken dat de proportionaliteit en rechtszekerheid voldoende geborgd zijn.

Vraag 24

Klopt het dat kinderen te allen tijde recht hebben op opvang en dat zij geen afstand kunnen doen van dat recht? Hoe verhoudt dat recht zich tot de maatregel om «vrijwillig» opvang op te zeggen in ruil voor het verlaten van de HTL?

Antwoord 24

Zie de beantwoording van vraag 21.

Vraag 25

Hoe verhoudt het plaatsen van kinderen in de HTL zich tot de verplichtingen uit het Verenigde Naties (VN)- Kinderrechtenverdrag, in het bijzonder met het oog op artikel 3 over «belang van het kind»; artikel 6 over «recht op ontwikkeling»; artikel 19 over «recht op bescherming tegen geweld en mishandeling»; en artikel 20 over «bijzondere bescherming en bijstand voor kinderen die niet bij hun gezin verblijven»?

Antwoord 25

Zoals eerder aangegeven, worden minderjarige vreemdelingen niet zomaar in de htl geplaatst. Alleenstaande minderjarige vreemdelingen vanaf 16 jaar kunnen enkel in uitzonderlijke situaties worden geplaatst in de htl. Hier wordt terughoudend mee omgegaan. COA en Nidos hebben afgesproken dat de voogd toestemming gevraagd wordt alvorens plaatsing in de htl mogelijk is. Nidos behartigt de belangen van het kind vanuit haar wettelijke taak. Nidos zal beoordelen of het noodzakelijk is om in te stemmen met de plaatsing ter bescherming van de jongere zelf, de overige jongeren op de locatie en het personeel. In 2022 is aan 5 amv in totaal een htl-maatregel opgelegd. Incidenteel heeft er een crisisplaatsing van maximaal twee dagen plaatsgevonden. Mocht zich een incident voordoen waar een amv bij betrokken is, dan wordt hier melding van gemaakt bij Nidos en de IGJ. Zoals bij elk incident het geval is, worden de omstandigheden van het incident vastgelegd. Dwang wordt enkel in uitzonderlijke gevallen toegepast en inzet hiervan wordt gemeld bij de direct toezichthouder.

Vraag 26

Wat is de visie van voogdijinstelling Nidos over de HTL? Waarom wordt er niet ingezet op de totstandkoming van alternatieven voor de HTL?

Antwoord 26

Nidos is geen voorstander van plaatsing van minderjarige vreemdelingen in de htl. Bij gebrek aan passende alternatieven stemt Nidos incidenteel in met plaatsing van een amv in de htl ter bescherming van de desbetreffende amv zelf, de overige amv in de opvang en het personeel.

Vraag 27

Bent u bekend met het aanbestedingstraject om een alternatief te bewerkstelligen dat niet succesvol was? Bent u bereid om zich ervoor in te zetten dat er op korte termijn een alternatief komt in lijn met het VN-Kinderrechtenverdrag?

Antwoord 27

Daar ben ik mee bekend. Zoals ik heb besproken met Nidos wordt ingezet op het vinden van alternatieve mogelijkheden voor de betreffende doelgroep.

Vraag 28 t/m 32

Klopt het dat een groot deel van de asielzoekers in de HTL mensen zijn die kampen met zware psychische problematiek?

Wat is de grondslag om mensen met psychische problemen in de HTL te plaatsen?

Zijn de medewerkers opgeleid om met mensen met psychische problemen om te gaan?

Welke waarborgen zijn er voor deze mensen? Welke speciale zorg, begeleiding en faciliteiten zijn er aanwezig voor mensen met mentale problemen op de HTL?

Hoe verhoudt het plaatsen van asielzoekers met psychische problemen in de HTL zich met de verplichtingen die volgen uit de EU Opvangrichtlijn?

Antwoord 28 t/m 32

Het GZA (Gezondheidszorg Asielzoekers) beoordeelt voorafgaand aan de plaatsing of sprake is van contra-indicaties vanuit medisch oogpunt, zowel lichamelijk als geestelijk. Acute psychiatrie of anders zijnde zeer complexe zorg zijn een contra-indicatie voor plaatsing in de htl. Als die er zijn, wordt de asielzoeker niet geplaatst op de htl. Het COA investeert waar mogelijk wel in instrumenten om personeel zo goed mogelijk te voorzien van handvatten om met deze doelgroep om te gaan, daar niet alle personen met deze problematiek in een zorginstelling hoeven te worden geplaatst. De handvatten zijn met name gericht op signaleren en doorgeleiden naar organisaties die gespecialiseerd zijn in de omgang met deze doelgroep. Asielzoekers waarbij sprake is van dergelijke problematiek worden via het GZA doorverwezen naar (zorg)instanties waar deze zorg kan worden geboden. In het recente rapport van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd over de toegang tot zorg in de htl wordt geconcludeerd dat de kwaliteit van en toegankelijkheid naar de zorg op de htl over het algemeen goed is. Ook is er een intensieve samenwerking met verslavingszorg en GGZ-instellingen. Of er ook daadwerkelijk gebruik gemaakt wordt of kan worden gemaakt van het zorgaanbod hangt – zoals voor iedereen in Nederland – onder andere af van de bereidwilligheid van de betrokkene om mee te werken en de wachtlijsten die voor zorgtrajecten gelden.

COA-medewerkers op de htl zijn MBO en HBO geschoold, bijna allemaal met een agogische opleiding. Daarnaast is een gedragswetenschapper op locatie aanwezig en is er ambulante zorg vanuit Veldzicht beschikbaar.